

ספר דבר צדק - פרשת אחרי מות אות ז

פירוש מצד הקול ודיבור שהוא עולה למעלה בעצמות ה' יתברך שיש שם ذכר ונוקבא, פירוש חומר וצורה גוף ונפש שהם איש ואשה כידוע גם כן בספרי מחקרים הקדומים כי גוף ונפש הם איש ואשה. והגמ' שבכללים הם הקול ודיבור זכר ונוקבה כנודע והיינו רוח ונפש מכל מקום הם גם כן נפש וגוף, כנודע זה כי הנוקבא היא גם כן מלובש לדכורה ולכך רוח הקודש בnockava כי ההבל שהוא כל הגוף שדבוק גם כן עם הדיבור העולה בסוד מלבוש וחילוקה דרבנן הנזכר לעיל, והיינו כי הדיבור יוצא רק מן הגוף ויש בו גם כן כח הגוף אלא שמלל מקום עיקר הפועל הוא הנפש וכמו שאמרו ז"ל בפרק חlek (סנהדרין צ"א ע"ב) במשל דחיגר וסומה רק פועל דרך הגוף.

ספר דבר צדק - קונטרס נר המצוות מצות עשה א'

והנה מצינו נשים חייבות בכל מצוות לא תעשה ובמצוות עשה יש חילוק בין שהזמן גרמא (קידושין כ"ט). וביאור זה כמו ששמעתי דמדרגת אשא בכל מקום רצה לומר דבר החסר וمبקש השלמה. והשתוקקות לדבר המשלימה היא נקראת חכמת נשים בנותה וגוי והיא האשת חיל שבח שלמה המלך ע"ה. ושמעתי בזה מה שאמרו (נדלה לא').
כשהאה מזרעת תחילתה שתתשוקה ממנה להשלמת חסרונה אז ילדה זכר שהוא השלמה. כי השתוקקות להשלמת החסרון מולד שלימות המעלת כמו שאמרו בזאת יבוא אחרון אל הקודש ליכנס לקדושה ומעליה בפר בן בקר לחטא את שידע שהוא חוטא והבאת הפר הוא ההשתוקקות להשלמתו. כי כל אחד הוא חסר בטבעו מייצירה שנולד מאדמה והוא ליד אשא והוא כמו שהיא בעלת חסרון. רק כשיודע זה ומשתוקק השלמתו אז משיג שלימות המעלת המכונה לידת זכר.

זהו השאלה (ברכות י"ז). הני nisi במא依 זכיון [ועל דרך הפשט עיין סוטה כ"א עמוד א' ותבין] כי הזכות רצה לומר שלימות המעלת וזה אין להם. ואמר לו באקוורי וכו' שמקבלת שלימות על ידי בעלה ובנה שלשלמים חסרונה. הבעל חייב בשאר כסות ועונה והבן חייב בכבודה ומוראה וכן שאמרו (כתובות ס"ד) דאמרה בעינה חוטרא לידי וכו' עיין שם. רצה לומר שלמים חסרונה בזה ולפיכך מושכת גם כן מעלה מהם על ידי כך והיינו כי המעלת הוא המשלחה ולכן והוא ימשל בכך שלו יש המשלחה. אבל האשה איתא בפרק קמא דקידושין (ל' ע"ב) דלעולם רשות אחרים עליה ואין לה שום ממשלה ושותם כה וכל מה שקנתה אשא קנה בעלה. ורק כח זה יש לה שהבעל משועבד לה למלאות חסרונה וכן הבן ינקר למעלת. נמצא יש בה כח השליטה והמשלחה על השלמת החסרון בגין בעל. ולכך בעין השלמת החסרון היא גדולה מהם:

זהו שאמרו (יבמות ס"ג). דיינו שמנגדות בנינו ומצילות אותנו מן החטא הרי היא מצלת הבעל מן החסרון וכן גידול הבן הוא השלמת החסרון כי הקטן חסר ונחشب בהדי חרש ושותה. ולפי שיש לה ממשלה עליהם בהשלמת חסרונה נמצא יש לה כח ומעלה זו של השלמת החסרון עליהם לכך היא משלמת חסרונם. ולפיכך היא מקבלת גם כן שלימות המעלת מהם על ידי ממשלה זו שהיא מלאה חסרונו:

ובזה יש להבין מה שנאמר (משל י', א') בן תואר אבל ואם הוא רק לכוחם המתפשט בגין וכמו שכתבתי לעיל בביורו הגמרא אין קורין אבות אלא וכו' שהאמונה המושרת בלב כל איש ישראלי מורה מהאבות. עיין בהרמב"ן על פסוק שורש פורה ראש (דברים כ"ט, י"ז) וכן אמרו בנדרים (ל' א') כי יצחק יקרה לך זרע ולא עשו וישמעאל דין קרוים זרע אברהם אף שהולדת אין כוחו ניכר בהם אחר ההולדת אם לא שנתגייר דנקרה בן אברהם שאמרו ז"ל (ברכות י"ג). בסוף אב לכל העולם כולו שהוא ראשון לגברים כמו שאמרו בחגינה (ג'). וכח התגויות נמשך ממנה וגם זה נקרה אב כענין זה בנה אב ואבוחו דוכלו דם בפרק ב מהדליךון (שבת כ"ב). והתלמידים נקראים בנים כמו שכות הרמב"ס פרק א' מהלכות תלמוד תורה (הלכה ב') ובפרק חלק (סנהדרין צ"ט ע"ב) כל המלמד בן חבירו וכו' וכן אילישע מצעק אבי אבי:

ואיתא בנדלה (ל' א'). אביו מזרע לבן וכו' רצה לומר כי כח העשה טוב שהוא השלמת המעלת הוא מן האבות. וזהו לבן כמו בahir הוא בשחקים שלבן מעלה. ועצמות וכו' דברים הקשיים לעין רך קקנה וקשה כאבו (תענית כ'). שהקשה שלם במעלה ורך היא החסר שמכיר חסרונו וכן רמזו בסוטה (ה'). בשער על השלמת החסרון וזה מן האשה והאמחות אבל עצם ממנו וכן המות. [כמו שכתבנו במקום אחר בסוד מוח ולב] ולuben שבעין כי בעין יש השלמת החסרון כי הסומא הוא חסר וכן איתא בירושלמי (ברכות פרק א' הלכה ה') עינא וליבא תרין סרטורי דעבירה עין רואה ולב חומד [ויאתא עובודה זורה (כ"ח ע"ב) שוריינא דעינא בליבא]. ונגד זה השחרור שבעין הוא חסרון כענין שחורה אני כי החסרון בתולדה [רק האשת מזרעת אודם הוא השלמת החסרון כענין האי שחור אודם אלא שלקה

(סוכה ל"ג ע"ב) ואדום הוא השלמה ותיקון הלקוטא] ויש גם כן מעלה בעין כענין שאמרו (תמיד ל"ב) איזה חכם הרואה את הנולד וכן לבני הרבה חכמה (קהלת א', ט"ז). ונגד זה הלבן שבעין וזה ממנו אבלasha מזרעת כל מיני חסרון והשלמת חסרון וכח לסור מרע:

ובזה יש לישיב קושית תשובה הראי"ף (סימן א') מה שאמרו אם למקרא ולמסורת ולא אב כמו בנין אב. כי איתא במגילה (י"ג) וסנהדרין (ס"ט). דמיד שנגעברה קורי אב. ואם עד שתלד. כמו שאמרו (סנהדרין צ"א ע"ב) דנסמה [משלמת המועלות] משעת הרוין שא נגמרה פעולת האב. אבל יציר הרע [שהוא החסרון] משעת לידה שא גמור פעולת האם. וכאמר דאם לא כן בועט במעי אמו ויצא היינו לבקשת ההשלה לחסרון וזה אי אפשר כשהוא בכח עד שי יצא לפועל. כי השלמת החסرونות לא סגי בכך בלבד רק במעשה בפועל כמו ששמעתי שעל זה הם הניסיות להוציאו מן הכלח לפועל לפי שעה מן האם שהולדתיה היא בפועל ממש אבל המעלת מן האב שמוליד בכח ואין ניכר עדין ויצא לפועל בעת הרוין. וכך שלימות המעלת די בכך [וכמו שאמרו (קידושין מ') מחשבה טובה וכו' מחשבה רעה אין וכו' וזה מבואר]:

והקדמוניים המשילו איש ואשה לחומר וצורה גופו ונפש. וכן החסרון מן הגוף וצריך לתקן במעשה הגוף שהוא בפועל אבל המועלות מן הנפש ולפיכך המעלת בה נפש שהיא בכח ואין ניכרת לפועל. כמו ששמעתי בשם חכם אחד על מה שאמרו (ברכות י' ע"ב) אש קדש וכו' מנא ידעה דרצה לומר כמו שאמרו אני נישן נשת הגודלה, וכי בקרב קדושים וכי שפעולות נכרות בגוף פוחתין והולכים עד שאצל הקדושים הוא רק בקרב ואין שם היכר בפועל על איברי הגוף. ולכן שאל שקרתו בתואר קדוש ואז מדריגתו בקרב ומנא ידעה דאן אין ידיעה חוששית להזלת עצמים בבטן המלאה בעת הרוין שגס או קרי אב שלימותו של אב [שהוא בפועל נוספת נוספת לידת הבן לו כי בלאו היכי גם כן איינו חסר. מה שאין כן אצל האשה היא השלמת חסרוןה כמו שתבאר לעיל לכך צריך לצאת בפועל] גם כשעדיין בכך ולא יצא לפועל. ולפיכך בגין אב שהלימוד למקומות אחרים שאין מפורשים כאן, זה הלימוד קרי אב שמוליד כמותם בהעלם. אבל אם למקרא ולמסורת שהלימוד למקומו שניכר ונגלה בפועל: וזה גם כן מה שאמרו במדרש (שמות רבה מ"ז, ח') [עיין רקאנטי פרשת יתרו ובתרוגם Shir haShirim ה' פסוק זודי צח ואיכה ב' פסוק קומי רוני] כשהלמד תורה שככבר ידע שהוא יממא והוא מעלה לנו לשון זכר ולילה חסרון לשון נקבה [נדח ט"ז ע"ב] מלאך הממונה על הרויןليلת שמו] תורה שככבר נעלם מבני אדם. מה שאין כן תורה שבבעל פה הוא מה שנבע מלבד בני אדם כמו שככבר במקומות אחר על (שמות רבה מ"ז, ו') הלוחות ארכן ששחה טפחים שתים בידו של הקב"ה הוא הנעלם מורה שככבר. ושתיים בידי של משה הוא תורה שבבעל פה ושתיים באמצע הוא הנגלה מורה שככבר ואין כאן מקום להאריך עוד:

... והנה הדרך שיגיע האדם לצורתו וצלמו האלקי כאמור והכח אשר שם בו ה' יתברך אשר בו ינצח טבע תולדתו. הוא מה שישים הכתוב אחר כך זכר ונקבה ברא אותם וגוי שהצלם אלקים הם שני כוחות נפרדות זכר ונקבה. והם הנרמזות בכתב ידוע שור קונוּגוֹן ישראל לא יידע עמי לא התבונן (ישעיה א', ג'). יבוואר זה כי אינה בבראה (ט"ז). ברא יציר הרע בראש תורה תבלין רצה לומר יציר הרע הוא טבע תולדתו כמו שנאמר (בראשית ח', כ"א) יציר לב האדם רע מנעריו ומצד הגוף הבהיר דלכן מצינו גם בהמה יציר הרע כמו שאמרו ז"ל (ברכות ס"א) והא חזין דנסכה ובעיטה וכו' ועל זה אמר שם איבוד בראת צדיקים וכו' שהיה סבור שהכל תלוי בתולדת טבעו ואין בחירה לשנות תחילת בריאותו. ועל זה אמרו לו דיש תורה תבלין רצה לומר החכמה שברא ה' יתברך באדם [כדרך שאמרו בראשית רבה ס"א, א') באברהם אבינו ע"ה שהיה קודם מתן תורה דנעשו שתי כלויות כשי הגיעו אליה וכמו זול (ויקרא רבה ב', א') על פסוק (קהלת ז, כ"ח) אחד מאלף מצאתי זה אברהם והיה שני אלףים אלו תוחה עד שניתנה תורה ונתרחב הדרכ לכל בא עולם] שכח חכמה שבמוחו יכול להתבונן ולמצוא דרך ה' ולנצח כוחות גופו מצד שמבי וידעו שהרע לו ומטה אותו לדרכ אחר:

... וכן סדר בגין האדם לידת המחשה היא במוח והוא מושכל ראשון [והוא מכובן גם לדברי רשי' פרשת תsha (ל"א, ג') חכמה מה שלמד מאחרים שוז נולד מעצמו ואיי כאן מקום להאריך בזה] ואחר כך מתבונן בלבו אם כשר הדבר לפניינו. ואחר כך בא לפועל המעשה על ידי האבירים שמשכך חיותם נשחק מן הלב כמו שנאמר (משל ז', כ"ג) כי ממנה תוצאות חיים. ועל ידי רצון הלב kali המעשים גמורים כמו שאמרו ז"ל (עיין רשי' במדבר ט"ו, ל"ט) עין רואה [רומה לחכמה שבמוחו] ולב חמד וכו'. וכך איתא (ברכות ס"א). דמשכן יציר הרע על מפתחות הלב שהוא מקודם למעשה. וכל פעולה שאינה על ידי רצון הלב הרי זה שוגג ואונס ומתעסק בעלמא ולא כלום הוא רק במעשה קורף בעלמא. רצה לומר שאין בספרי כוחות אלו נתועות להטאות המעשה לכל אשר ירצה על פיהם רק מפני כח טבעי

הנטוע באיברים בלבד וזהו מעשה בהמה.ומי שעשה על פי רצון הלב אבל بلا התבוננות המוח הוא נקרא מזיד [עיין יומא (לו' ע"ב) שלושה שמות אלו וביאורם לדעתינו כמו שברארתי] אבל מי שעשה בהסתמכת החכמה שבמוח והרצון שבלב זה נקרא מזיד וכמו שאמרו ז"ל (تورות כהנים כ"ו, י"ח) יודע רבונו ומתכוון למרוד בו:

ומשכן צלים אלקים הוא בשתי כוחות אלה המעוררים המעשה ואני מעשה קוף רק בבחירה וביתרונו האדם מן הבהמה. והאלקות השוכן בהם הוא התורה והיראה התורה והחכמה במוח והיראה לב כמו שנתבאר. ועל ידי שניהם בידו לכפות כל המעשה הגוף הנפשיים להיות נמשכים אחר רצון ה' יתברך. שהיראה שמים שהוא הלב טוב על זה אמרו (אבות ב', ט') שככל דבריו דבריכם שזה כולל כל המזרות טובות מדודות הגוף להטוטם. ובלא תורה שהיא החכמה והידענה בטוב ורע לא סגי, דלא ידע מה הטוב כמו שאמרו (שם ב', ו') אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד. וכן בתורה וחכמה בלבד לא סגי כמו שאמרו (קידושין מ' ע"ב) תלמוד גודל שבמא לאידי מעשה הוא על ידי הלב לנו'ל. ובלאו היכי לא סגי כמו שאמרו בירושלים (פרק קמא דברכות הלכה ג') בלם שלא על מנת לעשות רחמנא ליצלו עיין שם וכמו שאמרו בברכות (י"ז). שלא יהא אדם וביוםא (פ"ז) זה בא מון הלב רע. ועל זה אמרו בפרק ומה מדליקין (שבת ל"א ע"ב) ואי לא לא פירוש ואין בידו כלום כמו שאמרו (יבמות ק"ט ע"ב) דاتفاق תורה אין לו עין שם:

והיינו אכן על פי שהביהה המוח ואחר כך הלב וכזכור לעיל שבתיחילה ראשית המחשבה והחכמה ואחריה בינת הלב מכל מקום הרוי מן הלב תוצאות חיים לכל האיברים וגם למוח עצמו נמשך התעווררות מהמחשבה מכח הרצון שבלב. וזהו אם אין יראה וכו' שחוורים חלילה זה קודם לזה וזה קודם ליה לעולם לכל רצון הלב קודמת מחשבה במוח ולכל מחשבה קודם רצון בלב שורצה לחשב כך ולעלם זה נמשך מזה. זהה בכל מחשבות וצונות שבאים הוו לרע והן לטוב במחשבות דצלם אלקיי דקדושה שבלב ומוח על ידי תורה ויראת שמים [ולפי שמקור החיים בלב לנו'א איתא שם ביוםא בלב למשמעאים סמא דמותא העדר החיים. מה שאין כן בהעדת התורה]:

וזה גם כן שני המשלים בפרק מה מדליקין שם למפתחות פנימיות וחיצונית ולתרעה ודרתא שהם לבורה שני הפכים. ורצה לומר שפתח חיצוני רצון בלב להתעורר לחכמה על ידי יראת שמים שבלב ואז כשהחכמה נמשכנת מצד היראת שמים המתעורר בלב אז הוא מגיע לפתח שני שהוא הטרעה והוא תורה וחכמה שבמות. ואחר כך לדרתא שהוא יראת הלב שם הדירה קבועה לחיה האיברים שהוא חיות כל האדם ומשם יוצאה לפעול המעשה טוביה שהזוו תכליות חכמה כמו שאמרו בסוף פרק ב' דברכות (י"ז):

[זהו גם כן מה שכותב בתנא דבי אליהו רבה (פרק ג') אני יראתי מותך שמחתי ושמחתני מתוך יראתי. השמחה היא בתורה כמו שאמר (תהלים יט, ט') פקדוי ה' ישראלים מש machti lab] וביוםא שם יראת ה' תורה עומדת לעד זה הלמד תורה בטהרה Mai הו נושא אשה ואחר כך לומד תורה. פירוש שהתורה הנמשכת מן היראה היא תורה של טהרה כי דבר שיש בו נגיעה לגוף הבهائي נקרא טומאה:

....

זהו סוד מה שמובא בזוהר (יתרו פ"ה .ושאר דוכתי) דחכמה ובינה הם אבא ואימה . ובתיקונים (קדמה י"ז) דאבא מוחא ובינה ליבא ואין כאן מקום להאריך בبيان הדברים למה שהם . אבל הוא מבואר בתולדות המעשים טובים של האדם כמו שנתבאר לעיל כי החכמה שהיא ראשית המחשבה היא כמו האב . וזה שנאמר (משל ט"ז, כ') בן חכם ישmach ab shechachma neshact m'muno . והבינה באם כמו שאמרו ז"ל (נדה מ' ע"ב) ובין נתן בה בינה יתרה והיא היראה שמיוחס לאשה כמו שאמר (משל ל"א, ל"ז)acha yirat ha' ונאמר (ישעה ל"ג, ו') yirat ha' ha'atzru amo'ro ז"ל (ברכות ס"א) . שהאהשה כאוצר רחבה וכו' וכמו שנתבאר לעיל שהאהשה מדՐיגת השלמת החסרון וכן יראת יסוד למצות לא תעשה כמו שתכתבו הקדמוניים :

ואיתא (מדרש משלוי א') היקו החכמה מצויה בראש ר' אליעזר אומר בלב שנאמר (שמות ל"ה, כ"ה) וכל אשה חכמה לב אמרו ליה אין חכמה לאשה אלא בפלך . פירוש חכמת האשה רק השלמת חסרונה כמו שנתבאר לעיל [וכמו שמשמעותו באורך על פסוק חכמות נשים] והוא בפלך שהיא המלאכה שהאהשה עשויה לבלה שהוא להשלים כדעתן התם (כתובות נ"ט ע"ב) שהבטלה מביאה לידי שעmons ולידי זימה . והיא היראה כמו שאמרו (אבות ב', ב') כל תורה שאין עמה מלאכה היא עמוד העבודה שהיא היראה כמו שנתבאר לעיל וכמו שנאמר (דברים י"א, י"ג) ולעבדו בכל לבבכם שהעובדת בלב וכמו שאמרו (שבת קי"ט ע"ב) שהדיבור מלאכה ובעשיה . ומצינו דיבר בלב כמו שנאמר (תהלים ט"ו, כ') ודבר אמרת בלבבו מה שאין כן במוח לא מצינו דיבור כי שלוש מדרגות מחשבה דיבור ובעשיה כך סדורן מחשבה במוח ודיבור בלב נאנך לעיל וכלי מעשים גומرين כמו שנתבאר אצלנו במקום אחר . וכשאין עמה מלאכה שהיא הלב סופה בטילה לנו'ל שאינה עומדת לעד :

....

והוון לו בנימ זקרים כמו שאמרו בהמפלת (נדה ל"א) אשה מזרעת תחילתה يولדת זכר . פירוש זכר שהלידה הגונה

ושלימה וכמו שאמרו (בבא בתרא ט"ז ע"ב) אשרי מי שבניו זכרים כי יש בתולדות המעשים טובים שני פנים וכמו שאמרו בפרק במה אשה (שבת ס"ג). העושה מצוה כמאמרה שמע מינה שיש שאינה כמאמרה. ופיירוש כמאמרה שהוא שלימה מצד החכמה שהוא כמאמר ה' יתברך על ציוויה שלא הייתה הכוונה על המצווה הגלמית במעשה שהוא מצד האדם הגלמי וגופני. אבל מצד מאמרה המכובן בה ברמיזתה מצד החכמה להודיע כי ה' אחד ושמו אחד אשר זה מטרת כל המצוות ואליה יסובון, תולדזה זכר כמו שאמרו (נדזה ל"א ע"ב) זכר בא וככרו עמו שהזכיר הוא המקימים נתון חיים, וחיות המצווה הוא כאשר שלימה מצד החכמה שהוא מדריגת האיש כמו שנותבואר לעיל. ובן חכם רצה לומר שהתולדזה מצד החכמה ישמה אב שנייטוסף על ידי המעשה חכמה במוח זהה בראש [דוקא כשהוא בשלימות כל' ולא בת] מזכה אבא (סנהדרין ק"ד). ועל ידי כן חזר ונתעורר במוח ולב לעשות מצאות וזה שכר מצוה מצוה (אבות ד', ב') ושאיתה כמאמרה רצתה לו מר מצוה גולמית שעשו רק גולם המעשה לקים רצון ה' מצד היראה שבבל וזה נקייה באהה [וכנודע מטעם האר"י ז"ל דתפילה אחת רואה מעלה עמה כמה תפילות הנדיות. וכן מצוה אחת שעושה מצד החכמה מעלה עמה כמה [דנשא אדם כמה חיות בפני עצם] רק נשוי זכין על ידי גוביrho ואשה מתברכת בכל האיש מצאות שאינם מצד החכמה ואין להם חיות בפני עצם] רק נשוי זכין על ידי גוביrho ואשה מתברכת בכל האיש כמו שאמרו בברכות (י"ז). ואיל אף אפשר לעולם بلا זכרים ולא נקבות כמו שאמרו בבא בתרא (שם) כי אם יעשה הכל מצד החכמה יבוא לבטל כל מעשה המצוות בפועל. ובריאת ה' יתברך העולם היה שייצאו הדברים לפועל במעשה שהוא תכלית הבריאה בעולם גומי ואדם הגוף. וזה רק על ידי הנקבה שרצה לומר מצוה הגלמית כי אם יהיה המעשים רק מצד החכמה אי אפשר שיחיה גומי המעשים נאים ברורים בפועל מכובנים כמו שאמרו (ברכות ס"ג) בכל דרך דעתו ואפיו לדבר עבירה. ואיתא בניר (כ"ג ע"ב) גזלה עבירה לשמה וכן מצינו בזורה (עיין עשרה אמרות מאמר אס כל חי חלק ג' סוף סימן כ"ב) דחנוך תופר מנעלים ובכל תפירה וכו' עיין שם. וכן האבות היו רועי צאן מסתמא לא היו מעשים ריקים כמו שכותב הרמב"ם בסוף ספרו מורה נבוכים, רק שהיו טובים מצד החכמה אבל גולם המעשה לא היה ניכר בברור טובן. ואשרי מי שבניו זכרים אבל אי אפשר לעולם بلا נקבות שוגם הם צריך לעולם שעל ידי רבייה [פירוש התרבות נפשות המכירות את ה' ועווז ופרשום אלקטו בתקונות הגוף] באהה לעולם על ידי שניהם דוקא צריך תולדזה מעשה גולמית שהיא ברורה לעין כל למעשה טוביה הנמשכת אחר רצון ה' כפי גולמה. וכן שאמרו (נדזה מה ע"ב) וכן נתן בה בינה יתרה. ופירוש בינה הוא דבר ברור כמו שתתברר לעיל. וכן שאמרו בהפעלים (בבא מציעא פ"ד). שופך נשוי כי יופי הגוף מיוחד לנשים ולא לאנשים. כמו ששמעתי גם כן שעל הרוב מה שהוא תאوة לעינים מצד החכמה שמייחס לעין כמו שנותבואר לעיל אין נחמד למראה עני בני אדם. וכך שאמרו (תענית ז'). חכמה מפוארה בכל מכורה ואילו סני במראה הגוף היה גמירי טפי.

ולכן יצירת האיש מן העפר מגומלים פשוטים כמו עפר הוא נבנה שאין ההסתכלות על הגוף המעשה יהיה מה שיהיה כי בכל דרך דעתו ואפיו שיחיה הגוף דבר עבירה. אבל יצירת האשה מן הצלע שהוא גולם האדם שוגון העולם טוב. וכשהשה מזרעת תחילתה שהתולדזה מן האשה והיינו שיראה קודמת לTORAH כנ"ל שהTORAH נובעת מן הכלויות עצמה דוגמת האבות. אז כל מעשי דוגמתם מצד החכמה שהמעשה באה אחראית ממשכת ממנה כנ"ל או يولדת זכר כנ"ל. מה שאינו כן כשאיש מזריע תחילתה הלידה הוא מתבונן בחכמותו ואחר כך צריך לבני הלב היראה שיראה עדין שאין חכמה זו הגונה כפי רצון ה' כי עדין אין לו חלל בקרבו מאים רעים העולים למוח להזריע חכמה רעה רחמנא ליצלו וצריך להתבונן ביראת ה' להתירא שלא לעשות מנגד רצונו ואיין בידו לעשות רק הדבר ברור שהוא רצון ה' ככל מצאות ה' ואז התולדזה ממשכת מן היראה يولדת נקבה. והבן זה כי אין רצוני להאריך בזה כתע כי יצא חוץ מן המכובן שהתחלנו בו בזאת:

ונהנה זה החלוקת בין יושבי ארעה הקדושה לארעא מסابتא שדומה [פירוש מצד הדמיון שהוא הגוף וגולם הנגלה] כדי שאין לו אלוה (כתובות ק"י ע"ב). כי אמרו עניות לבבל נחתת כמו שאמרו בקידושין (מ"ט ע"ב) ובשבת (קמ"ה ע"ב) שאינם בני תורה כמו שאמרו (נדרים כ"ב). דלב רגוז וכליון עניים ודאבור נפש בבל כתיב שם בתולדזה חסירים בכל השלושה כחות. לרוגז בתולדזה חסרון בלב. וכליון עניים בחכמה דמקונה לעין כמו שתכתבתי לעיל [וכמו שנאמר (ישעיה כ"ט, י"ד) אבדה חכמה חכמי. ובינת נבונים הינו בינה שבבל תשתר עליידי הרוגז שבבל] ודאבור נפש באברי הגוף כמו שאמר (דברים י"ב, כ"ג) הדם הוא הנפש שהוא כחות הגוף. מה שאין כן אוירא הארץ ישראל בטבעו מחייבים כמו שאמר בבא בתרא (קנ"ח ע"ב). והעיקר על שם החכמה שהוא הראש והכל נמשך אחראי והנולד שם תולדתו טובה וכמו שנאמר (תהלים פ"ז, ה') ולציוו יאמיר איש [ואיש פירוש הרואי להקרוא איש בצלם ובדמותו] יולד בה. עיין בכתובות (ע"ה). דחד מין כיatoi להחטם עדיף כתרי מיניו. הינו כמובן דבר (ברכות ל"ד ע"ב) דבמוקם שבعلي תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולם לעמוד: